

О. В. Максименко,

Луганський національний аграрний університет, м. Луганськ

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглядається питання необхідності формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів нефілологічних спеціальностей і застосування комунікативного підходу в навчальному процесі. Визначені комунікативні компетенції, що використовуються у процесі вивчення іноземних мов та обґрунтовано їх значення.

Ключові слова: комунікативна компетенція, комунікативний підхід, мовна особистість, іноземні мови.

В статье рассматривается вопрос необходимости формирования иноязычной коммуникативной компетенции студентов нефилологических специальностей и применение коммуникативного подхода в учебном процессе. Определены коммуникативные компетенции, используемые в процессе изучения иностранных языков и обосновано их значение.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, коммуникативный подход, языковая личность, иностранные языки.

In the article the necessity of forming of foreign language communicative competence of students studying non-philological specialities and of communicative approach applying in the educational process is studied. The author is distinguishing communicative competences which are used in the foreign language studying and substantiates their importance.

Keywords: communicative competence, communicative approach, language personality, foreign languages.

Міжкультурна комунікація в сучасному світі стрімко продовжує завойовувати увагу та популярність серед українського суспільства. Вона стає основою для розуміння, зображення, відтворення не лише історичних, суспільно-політичних та культурних подій епохи, а й відкриває найбільш цікаві факти сьогодення також віддзеркалює, розкриває зміст, аналізує об'єктивність суспільних, наукових, культурно-естетичних чинників навколишньої дійсності. В умовах розвитку суспільства і співробітництва нашої держави з іншими країнами у сучасної особистості виникає потреба у практичному оволодінні іноземною лексикою.

Актуальність дослідження полягає в необхідності формування всебічно розвинутої особистості, висококваліфікованого фахівця з усвідомленням пріоритетного напряму формування іншомовної комунікативної компетенції з метою забезпечення збільшення можливостей та реалізації у світовому освітньому просторі представників нефілологічної освіти.

Окремі питання формування іншомовної комунікативної компетенції розглядалися у різноманітних аспектах таких вчених, як М.А. Акопової, Д.Б. Гудкова, Ю.Н. Караулова, І.А. Зимньої, Н. Хомського, Л.В. Щерби, І. С. Якиманської.

Метою дослідження є обґрунтування сучасних освітніх парадигм, зорієнтованих на технології навчання іноземним мовам і формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів нефілологічних спеціальностей.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення вироблення й вдосконалення іншомовної комунікативної компетенції студентів засобами сучасних технологій навчання іноземних мов.

Предмет дослідження – формування іншомовної комунікативної компетенції як засобу реалізації мовної освіти.

Вивчення іноземних мов стає невід'ємною складовою для освітнього простору, зокрема, студентів нефілологічних спеціальностей, створює умови для оволодіння високим рівнем комунікативної компетентності з метою особистісного зростання, успішного здійснення професійної діяльності в сучасному суспільстві та полікультурному освітньому просторі.

Формування іншомовної комунікативної компетенції передбачає відкриття широких можливостей використання джерел наукової, технічної, культурної інформації, надає змогу рівного доступу до світових досягнень, розширення студентських можливостей до систематичної активної участі в міжнародних освітніх програмах обміну.

Іншомовна комунікативна компетенція студентів нефілологічних спеціальностей базується на практичному оволодінні мовним матеріалом (фонетичним, лексичним, граматичним, орфографічним), мовленнєвим матеріалом (словосполучення, фраза/речення, понадфразова єдність, текст), краєзнавчими знаннями (знання про культуру країни, мова якої вивчається), лінгвокраєзнавчими знаннями (знання мовленнєвої і немовленнєвої поведінки носіїв мови) й мовними знаннями (знання правил виконання дій з мовним матеріалом) та навички мовлення [4, с. 24]. Рівень володіння вищевказаними комунікативними компетенціями повинен відповідати рівню В2 Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, в яких зазначено, що незалежний користувач В2 «може розуміти основний зміст конкретних або абстрактних тем у складному тексті; розуміти спеціалізовану дискусію у своїй фаховій галузі; може спілкуватись з носієм мови з таким ступенем спонтанності та невимушеності, який не завдає труднощів жодному із співрозмовників» [4, с. 49].

Провідним питанням стає формування у студентів нефілологічних спеціальностей комунікативної компетенції, що забезпечує здатність до спілкування іноземною мовою в межах тем, ситуацій з необхідністю використання мовного і мовленнєвого матеріалу.

Комунікативні іншомовні компетенції передбачають синтез мовного, мовленнєвого, соціолінгвістичного й соціокультурного розвитку студентів і окреслюють:

1) мовну (лінгвістичну) компетенцію, що забезпечує володіння студентами мовним і мовленнєвим матеріалом з його подальшою реалізацією в усному і писемному мовленні.

2) соціолінгвістичну компетенцію, що визначає систематичне формування умінь користування мовленнєвими реаліями як засобом міжкультурного спілкування й механізмом і правилами мовленнєвої поведінки, що є відповідними для країни, мова якої вивчається.

3) прагматичну компетенцію, що відзначається знаннями принципів, за якими висловлювання організовується для здійснення комунікативних функцій та узгоджується згідно з інтерактивними методами.

4) загальнонавчальну компетенцію, що сприяє формуванню знань, умінь і навичок, опануванню стратегій, спрямованих на вирішення освітніх завдань [3, с. 248].

У системі навчання іноземних мов формуються компетенції, що, в свою чергу, спираються на *загальнонавчальні* знання студентів (мотивація вчитися), що вдосконалюють системне вивчення мови, сприяють формуванню мовленнєвих навичок користування мовним матеріалом; *соціокультурні* знання студентів, що систематизують їх уявлення про особливості країни, її культурні цінності й морально-етичні норми; практичні уміння та навички. Вищезазначені компетенції покликані сформувати комунікативну компетенцію особистості, підвищити рівень її культури.

Реалізація комунікативного підходу і формування мовної особистості ґрунтується на активізації процесу співпраці викладача й активної участі студентів у процесі навчання. Здійснення завдань комунікативної освіти передбачає не лише виявлення практичних знань із лексики і граматики, а зорієнтованість на «формальних аспектах мови», що розглядаються в комунікативних аспектах з метою формування систематичного розуміння щодо їх вживання в мовленні.

Необхідність створення умов для успішного оволодіння іноземними мовами полягає в систематизованому навчанні як засобі спілкування, а не об'єкті – предметі постійного вивчення.

Для успішної реалізації іншомовної комунікації важливо забезпечувати аналітичне поєднання в мовній взаємодії мовних і немовних засобів спілкування (жестів, міміки); порівняння мовних явищ вивчаємої іноземної й рідної мови; швидкого переходу пасивних знань в активні, тобто, які відразу вдосконалюються на практиці.

Особливе значення для навчання мають структурні форми спілкування:

- 1) монолог;
- 2) діалог;
- 3) монолог у діалозі;
- 4) діалог у монологі;
- 5) полілог;
- 6) монолог-повідомлення;
- 7) доказ;
- 8) міркування.

Комунікативний аспект вивчення іноземної мови надає можливості реалізації навчання мовлення, спілкування та вираження власної думки при відсутності так званого «мовного середовища».

Концепція комунікативної освіти, що формує стратегію викладання іноземних мов у вузах, зокрема і нефілологічних, визначає мовленнєву діяльність, націлену на здійснення іншомовного спілкування, що відбувається на засадах активізації й синтезу мовного, мовленнєвого та життєвого досвіду. Реалізація мети формування ефективних користувачів мови полягає не тільки у здобуванні студентами знань (лексичних, граматичних, стилістичних), а й у розвитку та вдосконаленні навичок і умінь «використання мовних норм для реальних комунікативних цілей» [4, с. 16]. Комунікативна компетентність формується на засадах інтерактивності навчання, автентичності матеріалів для навчання всіх форм спілкування, диференційованого підходу до оволодіння мовним матеріалом, соціокультурного спрямування навчання, систематичного використання інноваційних навчальних технологій, орієнтації навчального процесу на особистість студента.

Використовуючи комунікативний підхід під час викладання іноземної мови для нефілологічних спеціальностей, викладач має систематизувати здобуті раніше знання та сформувати основи володіння іноземною мовою як засобом спілкування. Необхідно ліквідувати стереотипи щодо надмірних труднощів під час вивчення іноземної мови саме для студентів нефілологічних спеціальностей, підкреслюючи, що мова – «...зручний і необхідний сучасній людині інструмент практичного спілкування» [1, с. 112]. Згідно з принципом «домінуючої ролі вправ і завдань» пріоритетними вважаються завдання та вправи комунікативно спрямовані, які націлені на забезпечення оволодіння мовою як засобом спілкування шляхом систематичної організації інтенсивної тренувальної діяльності. Саме під час навчання викладач повинен зосередитись на тому, щоб «іншомовна когнітивна база чи принаймні її найважливіші фрагменти стали частиною індивідуального когнітивного простору студентів» [1, с. 115]. Практична направленість вимагає застосування відповідного матеріалу. Сучасні вимоги до занять іноземною мовою зорієнтовані на мотиваційному забезпеченні навчальної діяльності (особливо у вузах з нефілологічними спеціальностями), комплексності заняття, його мовленнєвої спрямованості, різноманітності форм роботи, високій активності мовленнєво-розумової діяльності. Слід відзначити необхідність створення на кожному занятті умов для активної співпраці зі студентами, стимулювання, заохочення й підтримки розумових здібностей, забезпечення завданнями різної форми складності, що можна використовувати і для самонавчання; розробки циклів лінгвокраєзнавчого матеріалу. С. Г. Тер-Мінасова зазначає, що необхідно систематично влаштовувати наукові дискусії з залученням іншомовних фахівців, проводити обговорення іно-

земної літератури (особливо для магістрантів і аспірантів нефілологічних спеціальностей), організувати окремі спеціалізовані курси вивчення іноземних мов [3, с. 28]. Запрошення студентів до участі у дискусіях-роздумах, дебатах, інтерв'ю, ведення щоденних нотаток чи записів, «мозковий штурм», есе, дослідницькі проекти, що ґрунтуються на їх інтересах, передбачають обговорення, аналіз проблеми й раціональне аргументування.

Сприяння формуванню сучасної особистості, готової до спілкування з представниками інших національних культур, вдосконалення вміння систематизувати й аргументувати власні думки та переконання, оволодіння практичними вміннями фіксувати й інтерпретувати інформацію різного змісту, – виступає одним із найважливіших завдань викладача нефілологічного вузу.

Отже, формування комунікативної компетенції у студентів нефілологічних спеціальностей на заняттях іноземної мови досягається, у першу чергу, за умови високого професіоналізму викладача, рівня його педагогічної майстерності, реалізації освітньої, розвивальної й виховної мети з використанням комунікативного підходу до навчання шляхом формування іншомовних мовленнєвих умінь і навичок із застосуванням сучасних технологій навчання, залучення до активної участі студентів, обов'язкового використання елементів творчості.

Література:

1. Дружченко Т. П. Теорії міжкультурної комунікації як підґрунтя компетентнісного підходу до освіти / Т. П. Дружченко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – 14 (273). – С. 112 – 116.
2. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование / Е. И. Пассов. – Липецк : Липецк. гос. педагогический институт, 1998. – 159 с.
3. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово, 2000. – 624 с.
4. Шавва Т. Ю., Шеховцова О. В. Післядипломна педагогічна освіта для професійного зростання : викладання французької мови / Т. Ю. Шавва, О. В. Шеховцова. – Луганськ, 2006. – 52 с.